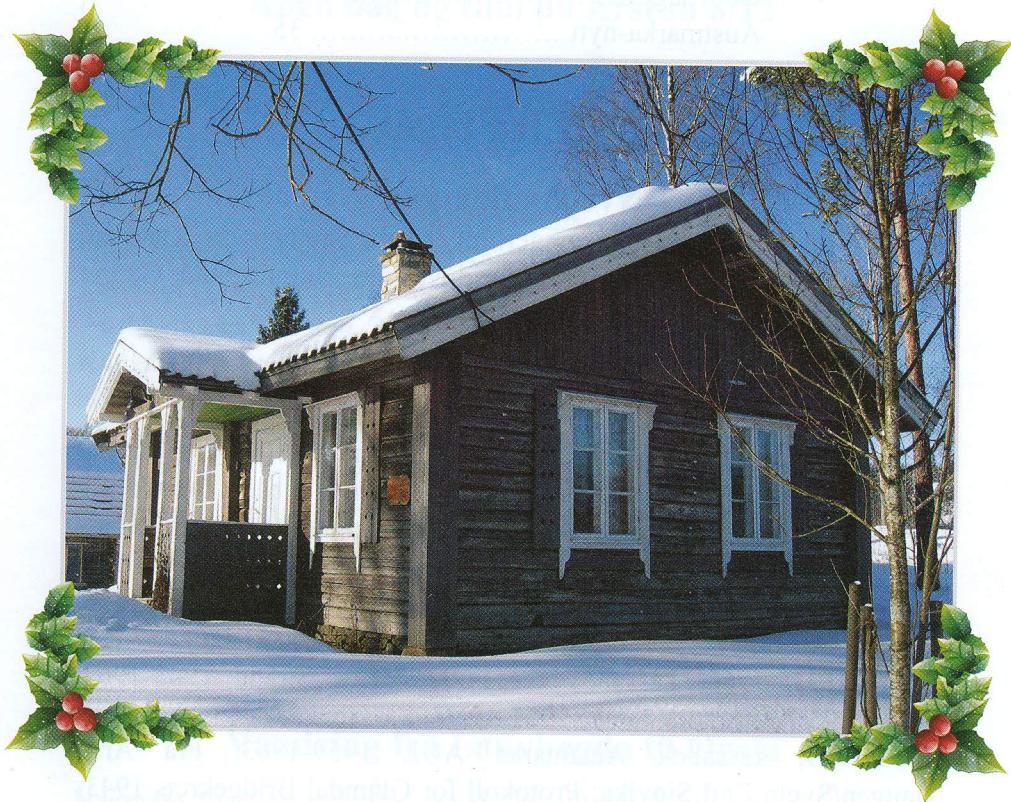

MEDLEMSBLAD

Nr. 147

Desember 2015

Med et snøkledd bygdetun ønsker Austmarka Historielag alle sine medlemmer med familie en riktig god jul og et godt nytt år!

Innhold

Nytt fra laget	2
Gubberenn 1948	7
En giftelysten 80-åring	9
Leif Sørli	11
Konfirmanter 1939	17
Historier fra Bogen	20
Åberg	23
Kildebruk i slektsgransking	28
Jul på Austmarka	32
Godt sagt	34
Austmarka-nytt	35

Nytt fra laget

Nye medlemmer

June Sønsterudbråten, Kongsvinger. Inger Britt Samuelsson, Karlstad. Gerd Lillian Karlsson, Mølombo. Ingrid Karlsen, Holmestrand. Grethe Tafjord, Larvik. Rune Andresen, Flateby.

Gaver til laget

Fra Mette og Arild Bråthen (Boli): 2 høyler, grammofonstifter og vel 100 stk. 78-plater (de fleste 1950-talls). Fra Karin Jakobsen: Protokoller og dokumenter som Karin og Oddvar har oppbevart. Protokollene omfatter 1. maikomiteen 1955-1988, Østmarken sag- og høyleriarbeiderforening, Østmarken Missionsforening 1881-1935, Nordre Austmarka Indremisjonsforening 1935-2005, Folkets Hus Strand 1945-1966, kassabok for Folkets Hus Strand 1945-1967, merkebok Austmarka AUL 1951-1959, kassabok Austmarka AUL 1951-1959, kassabok Austmarka AUL 1959-1963. Fra Arve Haugen/Svein Egil Sjøvika: Protokoll for Glåmdal Bridgekrets 1943-1969. Hjertelig takk for gavene!

Gammel radio

Fra Tom Hanstad har vi fått følgende opplysninger om radioen fra Reidar Linna som vi omtalte i forrige blad: Hjemmelaget 5-lampers mottager 1924. På den tiden var det vanlig at radiointeresserte bygget sine apparater selv, etter å ha innkjøpt de forskjellige delene på postordre. Dette apparatet har fem lamper (radiorør). Konstruktøren var Vebjørn Tandberg som bygget det mens han gikk på gymnaset. Den samme Tandberg startet Tandbergs Radiofabrikk 1933.

Åpen dag og film på Arstun 8/12

Tirsdag 8. desember kl. 18.00 viser vi film for barna på Arstun – voksne har også adgang. De voksne kan dessuten besøke oss på samme dag og sted kl. 17-19 for å betale neste års medlems-kontingent. Der kan du også få

julegavetips:

Gi et gaveemedlemskap i Historielaget for neste år. Mottakeren vil få et gavekort i posten sammen med desember-bladet for i år. Kr. 150,-. Austmarka-kalenderen 2016. Kr. 70,-. Vi har kalender-selgere på Kongsvinger og Austmarka. Den kan også kjøpes hos Joker Austmarka eller bestilles hos Rolf Amundsen, tlf. 993 95700.

Kartpakke for Austmarka, 7 kart + turbeskrivelser. Kr. 200,-.

Skolehistorien for Kongsvinger, Brandval og Vinger. Et praktverk som er blitt godt mottatt. Kr. 400,-.

Krigsminner fra Austmarka. Vi har et fåtall bøker igjen. Kr. 150,-.

Velkommen til åpen dag!

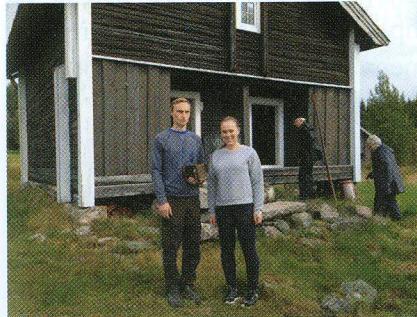
Vi serverer kaffe, gløgg, saft og noe attåt.

Vandring fra Lauvhøgda til Orala

Nærmere 30 deltakere stilte opp søndag 13. september da Historielaget hadde vandring fra øvre Lauvhøgda til Orala. I Lauvhøgda startet

vandringa med at de yngste skudd på finnegårdens slektstre, Maja og Sondre Strand viste rundt og fortalte om gårdens historie.

Vandringa gikk i lett terrenget langs en gammel kjerreveg fram til Orala. Også der fikk vandrerne litt historikk om stedet, og det ble servert lapskaus, senere også kaffe.

Sondre og Maja Strand var dyktige guider i Lauvhøgda

Foto: Elin Larsen

I Orala var det uteservering i vakkert høstvær

Høstvandring på grensen

Søndag 20. september møtte et 30-talls glade vandrere opp i Kjerret for å gjøre seg bedre kjent i grensetraktene der. Per Skoglund var guide, og han har gode kunnskaper om både mennesker og bygninger i området. Vi fikk informasjon om tollstasjonene på begge sider av grensen. Den eldste er fra 1897. Mange av husene ved grensen har vært butikker. Det viser at grensehandelen har pågått i lange tider. Eldste bygget vi så, var gamlehuset på Kjerret gård, hos Narvestad. Det er fra 1760 og trenger sårt til restaurering.

Vi vandret nordover fra Håvilrud og tok kafferast ved Fossum der ny eier er i gang med restaurering av husene. Ved Fossum går det bru over vassdraget i naturskjonne omgivelser. Stien førte oss videre til Sundstranda opp forbi Østli, som nå kalles Ronja gård og kan by på hestehold og bed & breakfast.

Neste år håper vi å kunne fortsette vandringen i området, for Kjerret og Håvilrud har mer å by på.

En del av vandrerne samlet på Fossum-brua. Foto: Tove Embre.

Vinteraktiviteter på Arstun

Vi har temakvelder på Arstun følgende tirsdager kl. 19.00:

19. januar blir det filmkveld. Det vil også skje noe tirsdag 9. februar og 1. mars, men her er ikke programmet fastlagt. Hvis du har forslag til tema, så meld fra til noen i styret.

Røykbadstua er åpen for bading lørdagene 19. desember, 30. januar, 27. februar, 19. mars og 23. april. Alle dager kl. 14.00.

Årsmøtet blir holdt onsdag 30. mars (4. dag påske) på Arstun kl. 19.00. Nærmere kunngjøring om årsmøtet kommer i mars-nummeret av medlemsbladet.

Det er flere måter du kan holde deg orientert på om våre aktiviteter i Historielaget: Vi har plakatoppslag ved Joker Austmarka, notis i Glåmdalen under «Det skjer», og du kan gå inn på facebook eller vår hjemmeside.

Aktive dugnadsfolk

Det er all grunn til å rose våre arbeidsvillige medlemmer som bidrar til at vi har et veldrevet historielag. Det er nesten ikke en dag uten at noen er i sving med noe nyttig for laget. Og vi har mange oppgaver å ta fatt på, så det trengs enda flere hjelpende krefter.

Tunet

De som har ferdes på bygdetunet, har sikkert merket seg hvor nyklipt og ryddig det har framstått og med vakre blomster og godt med sitteplasser. Det er anskaffet en nyere grasklipper. Et trivelig sommerinnslag på tunet har vært kaffesalg i helgene. Vi håper det kan fortsette neste år. Store mengder fyllmasse fra veganlegget på RV 202 er fraktet til tunområdet mot Fagernessjøen. Det vil gi oss et par mål større tun når det er ferdigplanert.

Bygninger

På Nystuen er andre etasje ferdig oppusset innvendig. Til våren blir det møblert i 1950-tallsstil. Badstuovnen er murt opp og fungerer som den skal. Smedhaugen har fått utedys.

Orala

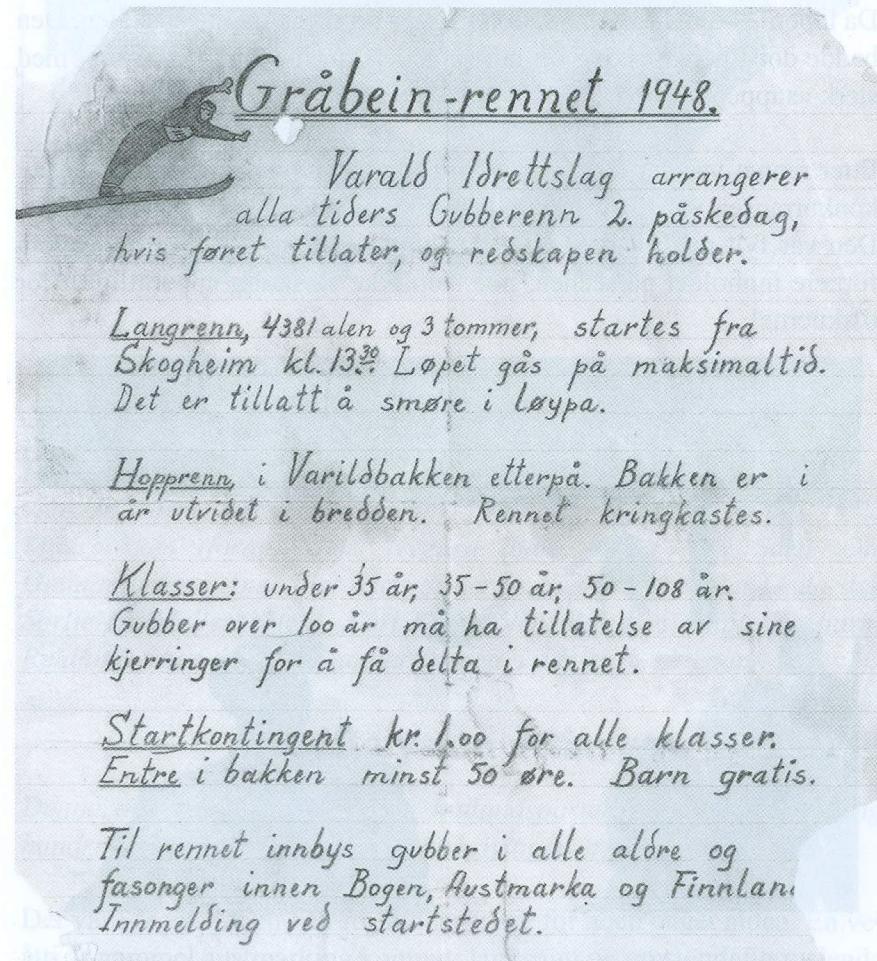
Her har det vært lekkasjer i taket på låven og bua. Disse er reparert. Vinduene i våningshuset er kittet, strøm er montert i låven, hyller er snekret i traktorgarasjen, og vegg på gamlefjøset er stivet opp. Det er høstet og solgt 250 kg poteter, men havreåkeren var ikke like utbytterik. Mye ugras i åkeren gjorde at det ikke egnet seg til salg av julenek. Det er ryddet trasé til nytt gjerde (skigard) mot utmark i nordvest. Hittil i år er det bokført 769 dugnadstimer i Orala.

Annet

Det er ryddet en god del krattskog ved Sikåa, både av kommunens folk og vår egen tun-gruppe. Det aller meste av vår gjenstandssamling er registrert, og vel 70 esker med bøker og dokumenter er lagret. Vi må også nevne vår vellykkede tundag 19. september med fint høstvær og 100-150 besøkende.

Gubberenn i 1948

Varald Idrettslag ble stiftet rett etter krigen, og i 1948 ble det arrangert gubberenn på ski. Innbydelsen skjedde ved at det ble satt opp en håndskrevet plakat.

Plakaten som lokket skogingene til gubberenn i 1948.

Olaf Olsen var formann i idrettslaget i 1948, og det er nok han som har laget plakaten. Reidun og Arne Gunnarsbråten husker godt dette skirennet. De hadde også noen bilder fra arrangementet som de hadde fått låne av Ella Varildengen.

Arne forteller at langrennet gikk fra lokalet Skogheim til Malmtorpet. Da løperne kom dit, måtte de følge løypa tvers gjennom vedskålen. Den hadde dør i begge ender, og inne i skålen var det «suppestasjon» med sterk «suppe». Løperne ble litt mer ustø etter besøket i skålen.

Etter rennet var det fest med premieutdeling på Skogheim. Vinner av konkurransen var Einar Linna. Han fikk ei nattpotte av glass i premie. Den var fylt med landsøl og ei knakkpølse. Han fikk som oppgave å fortære innholdet på scenen, noe som ikke så særlig appetittlig ut for tilskuerne!

Mange skiløpere fikk problemer med å holde seg på beina etter å ha besøkt vedskålen i Malmtorpet. Her gjør Hjalmar Strandseter et tappert forsøk på å holde balansen.

Deltakere i Gråbein-rennet: Fra venstre Johan (Jossi) Skulerudvangen, Arne Arnesen (foran), Konrad, Sjøheim (bak), Ola Maurbakken (foran), Jens Nygård (bak), trolig Else Sørli, Ole Gunnarsbråten, Anne Lise Åserudseter (g. Svartberg), Einar Li, Jorunn Sørlie (g. Møllerbråten), Karl Kartbråten. Bak kan skimtes to barn; Reidun Bekken og Arne Gunnarsbråten, i dag er de ektepar.

En giftelysten åttiåring

Denne artikkelen er sakset fra Indlandsposten for ganske nøyaktig hundre år siden (24/11 1915). Rettskrivingen er noe modernisert.

Det var i redaksjonen i en formiddagstid for noen dager siden. En vel åtti år gammel austmarking kommer langsomt og omstendelig ruslende inn. Først da han hadde lagt skinnlu fra seg på gulvet og hadde satt stokken i hjørnet, tok han plass på den fremsatte stol.

- Var det i bladet dørt det stog om dein jenta som var førti år og ville væra husholderske, eller ville gifte sæ med ein einslig mannsperson?

- Nei, jeg tror ikke det.

- Det var nåen som hadde sett det, og det sku fu væra her. – Je ska si dør at je har nå jussom tenkt je sku skrive ått a, je da. – Je har nån penger, ser'ru – toogtjue tusen – på obligasjon da, men je kan nukk få dom i Vingersbanken nårsomhelst au, da.

- Det er altså adressen De ønsker, og den kan jeg dessverre ikke skaffe Dem.

- Je har søllt garn min da, ser'ru, te sånn min, å dæfferså har je så mie penger, da ser'ru, å så blir'n jussom så aleine, å demerså tøtte je at ho kænske kunne passe før mæ, ho derre jenta, men je ville nå se a fisst da, måtta, å dæferså ville je skrive det, at ho sku kåma åt sånn min, å stane der, te je kunne kåma dit å prate ve a. Før å se om vi kunne bli fôrlikte da, veit du.

Pause. Jeg er opptatt med telefonen. Gamlingen ser imens interessert til. Han synes visstnok det går glatt med skrivningen, for han fortsetter:

- Du skriver full åt a før mæ, du? Du kan si at je har noen penger på en obligasjon. Je har'n itte sjøl da, ser'ru, men 'n er her på Vinger hos Prokurator -

Jeg forsøker å hjelpe ham med navnet. Engebretsen – Herud – Jensen?

- Nei – Prokurator Hærrø ere. Ho kan spørja hos Hærrø, så får a væta det. – Åsså har je høllt tå to plasser da, ser'ru, å nå ska sånn min bigge på den eine, da ser'ru, å der kan vi ha to kuer å litt anne au. – Tell ein bejinnelse kunn'a jo væra husholderske da, men je er itte uvillig tel å ta a, dersom ho itte er altfor stigg, da. – Håss kan a se ut, måtru? – Ho er vel stigg vækkje? Du veit noe må det fu væra, når a er førti å itte gift. – Har'ru de blaе som ho har sæt sæ inn i?

- Nei, dessverre.

- Men skul a akte å gifte sæ, fekk a kåma snart da, får vi er nå itte så rekti onge lenger nån tå øss, da.

- Hvor gammel er De egentlig?

- Hihi! Skær du skrive det au, da?

- Nei, det behøves ikke. Jeg syntes bare det var interessant å vite det.

- Å, du veit, rekti ong er je nå itte lenger. Je er over de åtti. – Du skriver detta, da. – Je er nå slik at je søker Guds ord te hver ti å holder meg til skriften. Å hvis ho er slik ei som vil leva i roliget og stillhet, sånn at ho går på församlinger og slikt, å er et rekti krestent mennesje, så ville vi passe godt til sammen. – Ville du skrive et brev sålessen, å få svar, å så senne bø på mæ?

Det ringer igjen, og han får etter en pause. Tankene har tatt en ny retning.

- Det kunne fu henne ho har penger au? Så pass gamal å vil gifte sæ. Hell hå trur'ru? – Hvissomatte de kom istand, så ville vi stå dør en skjænk båe to på det du skreiv. Det reineste var at ho kom te sånn min. Ein liter se'a fisst, veit du. Du kan sætta det i breve, at de er sånn min ho kommer tell å møte mæ hos, da - - - Det fekk bli som husholderske te'n bejinnels da – hihi. – Fekk prøv'a fisst da, ser'ru. Om'n bære visste håss ho såg ut, du? Ja så skriver du de breve, du da?

- Jeg skal gjøre mitt beste for å finne adressen.

- Du får ha takk, da. Å så får du be'a tellefonnere tell Prokurator Hærrø, da, så ho ser at det har si rektihet med detta der. – Du greier det nok du, ja. – Det blir fu itte så lenge? – Ja, ho får kåma te sånn min, da - - -. Vi fekk full kåma te Dør au da hvis det blei te dé. Ja, da fekk je nok ta me å skjænke Dør en dram.

Jeg følger ham ut. Idet jeg trykker den livslystne gamle i hånden og ikke kan tilbakeholde et lite trøstens ord, ler han lunt og sier:

- Å nei, å nei! Tenk hvissomatte hu har penger å je har penger, å stigglelig higgelig vi kunne få det, du, på den plassen.

Det siste jeg så av ansiktet hans var de lysende øyne, fulle av håp og ungdommelig lengsel. – Så ruslet han langsomt ut på gaten.

20. november 1915.

Halvard Hanssen.

Leif Sørlie

Av Åge Sørmoen

Mange kunstnerspirer har grodd fram «austa kufella» på Austmarka. Flere personer med anlegg for dikting, viser, sang og musikk har hatt sitt tilhold øst på skogen. En av disse er Leif Sørlie.

Leif er født på plassen Sørli i Karterudsetergrenda, like ved svenskegrensen, den 22. september 1922 som den nest eldste av åtte søskener. For ung gutter flest der omkring var skogen det eneste arbeidstilbuddet, og Leif slet med tømmerhogst for dårlig lønn de første ungdomsåra. Under krigen var han engasjert i illegal virksomhet ved å frakte våpen og annet utstyr over grensa.

Da krigsårene tok slutt, ville han bort fra skogsarbeidet. Han fikk jobb i Oslo som selger av motorsager for Bjørnerud & Arnstad. Senere solgte han Renault-biler hos Møllerud Auto på Kirkenær og var de siste aktive yrkesår hos firma A. Engh på Kongsvinger.

Av Leifs søskener er det nå bare to igjen.

Marta bor i Mitandersfors og har dårlig helse. Jorunn (87) bor på Magnor og er i meget god form. Hun husker Leif som en snill storebror. Han gjorde en stor og uegennytlig innsats under krigen med fare for sitt liv. Da han senere fikk krigserstatning, delte han pengene med sine søskener.

Leif Sørlie var ungkar hele sitt liv og bodde det meste av tida på Sørli. Han var glad i sang og musikk og likte å spille trekspill. Han var også ei tid med i Grensegutta, et danseorkester som var av de mest kjente i distriktet. I Historielagets medlemsblad bidro han med et par artikler under navnet Ludde Søderlill. Han skrev en god del dikt og sanger, men dessverre er ikke mange av dem bevart. Mest kjent er sangen «En duftende blå fiol» som han laget både tekst og melodi til. Hans søster Jorunn har tatt vare på notene til den.

8. JOH. B. CARLSEN-TØRVET 12

En duftende blå fiol

Vårsolen Skinner, sorger forsvinner,
jeg er så lykkelig.

Fuglene nynner på vårens melodi.
Snart er det sommer, blomstene flommer
over mark og eng.
Nu til fiolen egner jeg mitt refreg.

Om min hverdag er fattig og grå,
så er du en venn jeg alltid kan stole på.
Din skjønnhet og poesi
er blitt til en melodi.
Du lykkens symbol, du duftende blå fiol.

Når solen igjen har varmet i li,
og jeg igjen kan vandre den gamle sti,
der har jeg en liten venn jeg har kjær,
hver vårveld så kan jeg møte den der.
En blomst i sol, en duftende blå fiol.

Alltid om våren går jeg i snaret,
lenger etter deg.
Alltid du kommer, aldri bedrar du meg.
Inn i ditt drømland går jeg hver vårveld,
tar deg i min hånd,
etter hver sommer knytter vi vennskapsbånd.

Men tiden er alltid så kort.
Snart må du falme, snart skal du visne bort.
Men minner fra mang en gang
er gjemt i en enkel sang,
til en blomst i sol, en duftende blå fiol.

*Jeg hvisker til avskjed min skatt,
takk for hver dag, hver kveldsstund, hver sommernatt.*

*Vi sier farvel i år,
på gjensyn til neste vår,
du lykkens symbol, du duftende blå fiol.*

Leif skrev flere leilighetsdikt, men få er bevart. Følgende dikt skal visstnok komme fra en fest på lokalet Skogheim for Varald Idrettslag. Verselinjene var etter all sannsynlighet tilegnet toller Olaf Olsen som stiftet laget, trolig i 1947.

*Vi kommer fra skogkledte lier,
fra plasser med værslitte hus.
Vi kommer på steinbratte stier
fra skogenes mektige sus.*

*I kveld er vi samlet til glede og fest.
Vi skal tømme en skål for vårt lag
Og han som har stiftet det, er her som gjest.
For ham vil vi heise vårt flagg*

*Vår skogbygd lå lenge i vanrøktet tro.
Ingen talte for idrettens sak.
Men så kom en som tente en funkrende glo
som har vokst til en flamme i dag.*

*Tre år sto du trofast på vakt ved dens ild
som du tente i hjertene inn.
Derfor vi skylder deg takk nå i kveld
for ditt ørlige tapre sinn.*

*Du sto som en mann på din post da det gjaldt,
du ble aldri sliten og trett
for den sak som du kjempet, du ofret jo alt,
du sto, og du holdt på din rett.*

*Derfor vi aldri skal glemme ditt navn
gjennom slekter fra år og til år.
Det skal bli vårt symbol,
som en blinkende sol
skal det lyse i skogbygden vår.*

Et annet dikt som er bevart, handler om tipping. Det ble skrevet rett etter at Norsk Tipping startet i 1948. Diktet ble framført på en tilstelning i Morokulien, og det ble også sendt i radio. Noen husker det vel også fra en revy på Skogheim 1950-51.

Leif hadde også lagt en annen betydning i ordet *å tippe*.

Tippedikt

*Det snakkes tipping på alle kanter
og tippeselskapet tjener slanter.
Ja, hvordan skal nå vel enden bli
på et slikt moderne bedrageri.*

*Selv har jeg prøvet på alle måter
å finne løsning på kupongens gåter,
men ennå har det ei lykkes meg
å finne rikdom på denne vei.*

*Forleden natt jeg lå og drømte,
jeg syntes at jeg i penger svømte,
fordi jeg hadde for første gang
fått en fulltreffer på min kupong.*

*Og midt i villeste fantasien
var jeg på vei inn til Oslo-byen,
og kjørte gjorde jeg som en pil,
jeg hadde kjøpt meg moderne bil.*

*Da hendte noe jeg ei kan fatte.
Antagelig var det en feil ved rattet.
For da jeg kom inn til Kløfta,
så havna bilen i vegagrøfta.*

*Nei, aldri mere jeg går og drømmer
om pengesedler i store strømmer.
Nei, det er slutt, det vil jeg si,
men et forhåndstips kan jeg alltids gi.*

*Har du fått tipperens nådegave,
da tipp som Adam i Edens have.
Han brukte ikke en sånn kupong
da han tippet Eva for første gang.*

*Ja, skal det riktig bli fryd og gammen,
må menn og kvinner få tippe sammen.
Det blir det reneste paradis
å tippe slik som på Adams vis.*

*Hvis dere mitt forhåndstips bruker
og tipper stadig i alle uker,
da blir det rikdom her i vår bygd,
for staten yter jo barnetrygd.*

Personlig fikk jeg et spesielt forhold til Leif Sørlie de siste dagene han levde. Han hadde i mange år hatt et sterkt ønske om å komme til Sovjet. I 1985 arrangerte Austmarka Historielag tur til Leningrad (nå St. Petersburg), og Leif var den første til å melde seg på. Jeg delte lugar med ham på turen dit, og vi hadde flere samtal. Han uttrykte glede ved endelig å skulle komme til sitt ønskede mål. Ellers fortalte han mye om sin livshistorie, noe jeg dessverre ikke skrev ned. Noe som gjorde meg litt trist, var å høre at han noen dager før reisen hadde brent en stor

bunke med dikt og sanger som han ikke syntes var gode nok. Hans selvkritikk var i sterkeste laget. Heldigvis har folk i kretsen rundt ham tatt vare på noen kopier.

Leif døde plutselig og uventet på hotellet i Leningrad. Han sovnet helt enkelt inn ved et kafebord på hotellet. Etter hjemkomsten fikk jeg det tunge lodd å kontakte familien hans om hvordan livet endte.

Han etterlot seg mange gode minner – og noen få, men gode dikt.

Konfirmanter i Austmarka kirke 1939

Midtsidene

Hele 45 ungdommer sto til konfirmasjon i Austmarka kirke høsten 1939. Før og under krigen var det ikke vanlig å ta bilde av konfirmantene i kirken, så dette er et såkalt «læsarbilde», tatt i forbindelse med forberedelsene til konfirmasjonen.

På bildet ser vi foran fra venstre: Martha Holseter, Olaug Lydia Hansen, Lilly Dragonmoen, Inger Marie Kjensmo, Enni Marie Bergquist, Else Pauline Østby, Anna Øverby, Marie Kjernsli, Laura Berg, sokneprest Manders, lærer og kirkesanger Kristen Billehaug, Mimmi Elida Vangen, Magda Bergli, Anna Gylterud, Gunvor Skarnes, Jorunn Utgård, Asta Hallaråker, Marit Wang, Gunhild Møller, Solveig Granerud.

Andre rekke: Olav Åsengen, Ole Lindberget, Arne Polmar Utterberg, Henry Lønhøiden, Ole Bratberget, Leif Hauger, Aslaug Bråten, Gullborg Hammer, Margit Gransbråten, Ingrid Lønhøiden, Randi Sæther, Sigrid Myrvang, Gunnar Grasli, Erling Sørlie, Hans Bekken, Asbjørn Bottilsrud, Asbjørn Lønhøiden, Alf Karterud.

Bakerste rekke: Frank Haakerud, Ole Svendsen, Rolf Utgård, Finn Nilsen, Jon Solvin, Torstein Steinbakken, Eiler Lia, Jens Vestbekken, Arne Tomta.

Historier fra Bogen

Nedskrevet av Erik Solberg

Sør for Bogens kirke ligger en plass som heter Tullardammsbäcken. Dette navnet er svært gammelt og ukjent for de fleste. Plassen ligger helt inntil den gamle prestegårdsgrenda sør for kjerka. Sagnet sier at tre tolltjenestemenn ble slått i hjel her mens de var i tjeneste. Ifølge sagnet skal de være gravd ned i den vesle blautmyra vest for vegskillet ti Övertomta. Dette sagnet er trolig overdrevet, men at noe har hendt her er sannsynlig. Inntil denne plassen renner Paskabäcken (på svensk lortbäcken). Bekken gjør virkelig rett for navnet. Det er svært mørkt vann i den.

Vest for torpet Lill-Bogen, inntil ei kaldkjelde, fantes tidligere ei eng som kaltes Lillängen. Ei lita jente omkom her ved slättonntider. Hun var etterlatt alene i nærheten av kjelda med ei skje og noen neverbiter å leke med. Seinere ble skjea funnet, men jenta var borte. Foreldrene trodde det var trollene i Finneberget vest for kjerka som hadde tatt henne. Muligens hadde jentungen blitt tatt av ulver, da disse var iaktatt i nærheten på samme tid.

De fleste bostedene i Bogen hadde røykstuer i førsten og midten av 1800-tallet. Det fins en detaljert beskrivning hvordan det så ut i finntorpet Lill-Bogen som gjengis her: Helt inntil Bogens prestegård på en liten kolle mellom kjerka og prestegården ligger plassen Lill-Bogen. På utsida av det egentlige boligrommet står et slags forværelse som har fått navnet "Resvea" da det er bygd av stenger som er satt opp på skrå mot gavlveggen. Disse er så gissent satt opp at man lett kan se inn i "Resvea". Det er ikke bare som forværelse, men også som kjøkken dette rommet brukes. Det ildstedet som fins, er ikke muret. Det er steiner som er lagt i halvsirkel. Når man fyrer i "ovnen", kommer røyken ut til alle kanter. Noen murpipe eller åpning i taket fins ikke. Slik har man bare i den egentlige røykstua der ovnen som vanlig står stor og bred.

Dette omtalte finnetorpet Lill-Bogen ble senere skjenket til kjerka som prestebolig av John Mitander. Samtidig ga han finnetorpet Löckan til

klokkgård og skolehus. Det stedet der kjerka nå står, ble tidligere kalt Likbacken eller Likhögsbacken. Plassen ble innviet til gravsted av prosten Gagner i Arvika 13. september 1847. Bogen kirke begynte man å bygge 14. mai 1847. Allerede første året var kjerka tømret opp, vinduer var satt inn og klokkestupulen (?) nesten ferdig. Neste år kom prekestolen på plass, utført av en klokke fra Västra Ämtervik. Den 10. juli 1853 ble kirken innviet av kontraktprest Gagner. Arbeidet med å bygge kjerka ble lagt ut på anbud, og Mitander var lavest med en sum på 6000 daler. Han overlot imidlertid bygget til bruksforvalter Ch. Sandström. Før Bogen fikk sin kirkeklokke fra Gunnarskog, ble det brukt en større jernring som man slo på.

Presten Gagner skrev i sin innvielsesrapport hvordan finnene kom til denne for dem uvanlige høytid; litt beruset og de fikk en kraftig oppfordring om å oppføre seg skikkelig. Fra en annen gudstjeneste i Bogen fins en historie bevart: Den kraftfulle presten merket under sin lange preken hvordan mange av tilhørerne ble mer og mer beruset i benkene. Med hjelp av et par edru karer ble de verste lempet ut av kjerka. Etter denne episoden ble det sagt om presten at det var han som innførte kristendommen i Bogen.

Som kirkevaktmester i Bogen kirke var en Olsi fra Jossila (Jorsla) ansatt. En gang under en gudstjeneste da han dro orgelbelgen, ble han bydd brennvin bak orgelet. Det var nok vanskelig å dra belgen i takt og samtidig drikke brennvin. Organisten merket dette og skrek til Olsi: - Mer vær (luft). Olsi svarte: - tror du ikke jeg vet hvor mye vær det går med til "Min gärning nådig skåda" som var salmens navn.

Nord for kjerka, i området mellom Bogsälven og sjøen Lomsen, finner vi de fleste finske navn vi har her. Likkosuho ligger øst for Bogsälven og betyr blautmyra. Karmesuho er navnet på ei myr der det tidligere fans et lite tjern. På svensk er det Ormmyren. Inntil denne myra treffer vi på Lemmesuho som betyr Kumyra. Sør for Lemmesuho ligger Saunaaho (Bastubråten). Nordover herfra kommer vi til større gårder, søndre og nordre Bengtstorp (Pennala). Disse gårdene er meget gamle. Da forfatteren W. Axelsson vandret her i Bogen 1849, ble han vist en runestone i Bengtstorp. Den var lang og flat og risset på 1700-tallet. På

samme sted så Axelsson et bord som var laget i 1711 og som fremdeles i 1849 var i god stand. I Bengtstorp bodde for lenge siden en mann som kaltes Bengtsing. Han var viden kjent for sin smedkunst. Han fikk til og med jern til å smelte sammen. Naboene i Bogen påsto at han kunne trolle. Ifølge et sagn var han til og med i Karlstad og laget noen jernstolper på ei bred dør.

Nordover fra Bengtstorp finner vi Bogens nordligste torp, Kösstorp. Dette stedet er ryddet av brødrene Johan og Anders Kössinen som kom fra Finland. De solgte senere Kösstorp til Johan Soikkainen fra Värälä for 40 riksdaler innen de flyttet til Hedmark i Norge. Kösshango heter ei myr like sør for Kösstorp. Det skal bety størmyna. Like nordover her Zakarimyren. Dette navnet har blitt til etter den første brukeren, d.v.s. den som slo myra. En annen opplysning sier at Saakari betyr pung for tobakk og fyrtøy. Kokkarojuen, som er det finske navnet på et stort område mellom Varalden og Lomsen kommer også av ordet pung. Det finske personnavnet Kinianinen har trolig gitt navnet til et tjern Kinian som ligger ved grensen. Et annet tjern med finsk navn er Kylkian. Det betyr trolig ? ved siden av liggende tjern. Lengst øst ligger den lange sjøen Lomsen som er grensevatnet mellom Bogen og Lekvatnet. Navnet på sjøen har vært skrevet på forskjellige måter gjennom tidene, bl.a. Lomsjøen, Lommisøya. I sjøen fins en holme som heter Ratikkholmen. Dette navnet har oppstått etter at en kone fra torpet Rattika i Bogen druknet inntil holmen.

På slutten av 1800-tallet var det aktuelle planer om å bygge veg fra Mitandersfors langs sjøen Lomsen til Lekvatnet. Mitander fikk til og med statsbidrag til å bygge vegen. Men fordi man ikke kunne bli enige om møtet med vegen fra Lekvatnet, avbrøt Mitander vegbyggingen på Kivilampsåsen. Mitander ville gå over der Kivilampsdammen er nå. Fra Lekvatnet ville de gå over lengre ned ved Rolampsbredden på grunn av det vanskelige terrenget øst for Kivilampsdammen. Under arbeidet ble det brukt både kvinnelig og manlig arbeidskraft.

Mitandersfors, eller Värlän-pää som det het tidligere, ble sentrum i Bogen under Mitanders tid. Mitander bygde her et spikerverk, og han bygde veger innover i Sverige og til Norge. Han var den drivende

kraften under byggingen av kirken og skoler. I løpet av noen få år på midten av 1800-tallet forvandlet han Bogen fra ei finsk bygd til et svensk kirkesamfunn. Det finske språket døde ut sammen med mange finske seder og skikker. Men kontakten med omverdenen ble større.

Finnen

Det sprakar av eld från fjällkammens topp
och svedjerökar står vida
Mot stjärnorna stiga flammarna upp
och fjällvindarna kvida
De byggde små gråa och kullriga hus
med näver och farg på taket
Getter och spädlamm de fingo sitt fjas
och rian fick kornet för baket
det doftar av myrlagg vid Samakolamp
bland näckrosor ökstocken simmar
Då genljuda ekon i vildjurets tramp
och det blånande flällvattnet glimmar
I kojan vid milan han satt mången natt.

Hedenskog.

Åberg

Av Rolf Amundsen

Åberg ligger nord for Søndre Hærsjøen. Åberg er skrevet som Åserudseter fram mot 1900. Det hadde vært seter under Åserud før. Plassen ble trolig etablert mellom 1856 og 1859 av Anders Eriksen som var fra Åberg under Østgården og tok nok navnet med seg hit.

Anders Eriksen (22/2 1825 - 30/5 1867) fra Åberg under Østgården giftet seg 18/12 1851 med Mari Torsdatter (16/7 1830 - 28/10 1914) fra Nordre Røsskjølen, Eidskog. De bodde først på Røsskjølen, senere på Åmot før de bosatte seg her.

De hadde følgende barn:

1. Martin (2/7 1851 - 20/2 1852)
2. Marthea født 7/6 1853, gift 12/7 1879 med Embret Pedersen født 26/7 1847 fra Gylterud. Barn: 1. Mathilde født 8/5 1875 og 2. Edvard født 1/5 1880. Familien flyttet til Sverige i 1880.
3. Erik født 28/6 1856, konfirmert 1872, reiste til Amerika.
4. Karen født 6/7 1858, konfirmert 1875.
5. Torsten (2/6 1862 - 25/11 1880), døde av vatersott.
6. Andreas født 18/8 1864, gift 5/1 1890 med Dorthea Gundersdatter født 7/11 1864 fra Fagernes. Barn: 1. Gunda Marie (13/4 1890 - 16/4 1891) og 2. Dagny født 10/3 1892. Familien reiste til Hadly, Amerika 2/12 1892.

Ved tellingen i 1865 var Anders her som husmann med jord med kona Mari og barna; Marthea, Erik, Karen, Torsten og Andreas. De hadde 2 kuer og 3 sauere og satte 2 tonner poteter.

Anders Eriksen døde i 1867 og Mari giftet seg på nytt 17/5 1869 med enkemann Engebret Pedersen (17/12 1829 - 6/3 1903) fra Nystellet, Vinger. Han hadde vært gift med Goro Sørens datter fra Håkerud og bodde på Vestavig (Vikertorpet). Engebret og Mari hadde barna:

1. Johannes født 19/7 1869, konfirmert 1885, ukjent hvor han flyttet.
2. Sigwart født 4/6 1872, som ble neste bruker.

Sigwart Aaberg (4/6 1872 - 10/2 1964) giftet seg 29/9 1894 med **Karen Samuelsdatter** (6/6 1869 - 8/7 1955) fra Bolnesbrua, Brandval Finnskog.

Karen og Sigwart Aaberg. Bildet utlånt av Lillian Tomteberget.

De overtok Åberg og kjøpte plassen i 1918. Den fikk gnr. 67, bnr. 42. Karen hadde sønnen Johannes født 27/4 1891 med Karelius Gundersen (30/1 1858 - 8/9 1930) fra Lunder, Brandval.

Johannes Aaberg (27/4 1891 - 12/4 1963) giftet seg med Serina Margaretha Olsen Sunnarvik (3/12 1888 - 24/12 1968) fra Eikefjord. Barn: A. **Olaf Aaberg** født 2/11 1923, gift med Sigrun Marie Løkke (25/4 1926 - 6/2 2012) fra Askim og bosatte seg der. De hadde barna: Tore Olav og Marit. B. **Einar Aaberg** født 13/6 1925 gift med Karin Stensrud (23/9 1930 - 8/2 2010) fra Askim og bosatte seg der og hadde barna: Erik og Torill.

Sigwart og Karen fikk 10 barn:

1. **Karl Aaberg** (28/12 1893 - 5/3 1984) gift med Gudrun Seterlien (28/7 1913 - 13/4 1981) fra Matrand, Eidskog og de bodde i Oslo og hadde barna: A. **Åse** født 25/5 1935, gift med Bent Serup Andersen (3/4 1932 - 14/3 2002) fra Harlev, Danmark. De bodde først i Oslo og senere i Charlottenberg. Åse bor nå på Kongsvinger. De hadde barna: Gina Marie, Roy og Bjørn. B. **Aud** født 9/5 1948 gift første gang med Arve Johansson født 1947 fra Oslo og bodde på Kløfta. De hadde

barna: Aina, Thomas og Tone. De ble skilt og Aud giftet seg annen gang med Gunnar Egil Hornseth født 5/9 1950 fra Stor-Elvdal og bor på Kjeller.

2. **Einar Aaberg** (4/6 1895 - 14/11 1985) gift 27/2 1926 med Elin Karoline Vikertorpet (5/10 1906 - 25/5 1992) fra Vikertorpet og bodde på Thue. De hadde barna: A. **Eva Aud Konstanse** (28/2 1926 - 22/7 2013) var samboer med Leif Nilsson født 10/6 1926 fra Oslo og bosatte seg der, ingen barn. B. **Marie Undis (May)** født 24/4 1934 gift med Ole Thorsrud (9/4 1930 - 6/4 2008) fra Austmarka og bosatte seg på Kongsvinger. De har barna: Wenche-Lise og Dag-Erik. C. **Rolf** født 30/8 1946, gift 25/10 1969 med Bjørg Dyrli født 27/11 1948 fra Sørum og bor der og har barna: Heidi og Toini.

Karen Aabergs begravelse 1955. Foran fra v.: Johannes, Sigvart, Olav. Midtre rekke: Lydia, Gudrun, Karen, Einar. Bak: Harald, Aksel, Karl og Martin. Selmer er ikke med. Foto: Finn Åberg.

3. **Margit Aaberg** (2/11 1896 - 21/6 1969), gift med Gunnar Antonsen (3/11 1895 - 25/9 1988) fra Oslo og bodde der. De

hadde barna: A. **Gerd Konstanse** (8/10 1920 - 26/10 1977), gift med Arnt Karsten Olsen (14/5 1918 - 24/10 1972) fra Oslo og bodde der og hadde datteren Grete. B. **Reidun** født 5/5 1923, gift med Bjarne Eriksen fra Oslo og bosatte seg der. De hadde barna: Bjørn og Vidar.

4. **Selmer Aaberg** (7/1 1899 - 16/2-1967) bodde i Bærum og var ugift.
5. **Aksel Aaberg** (15/5 1900 - 14/10 1994) bodde i Lommedalen og var ugift.
6. **Olaf Aaberg** (28/9 1902 - 23/11 1993) fikk datteren **Elsa** Aaberg født 26/2 1935 med Alvilde Eikesæteren (22/12 1912 - 31/12 1944) fra Eikesæteren, Brandval Finnskog. Elsa (26/2 1935 - 24/11 2012) gift med Yngvar Lorang Bøe (27/6 1936 - 18/1 2001) fra Lier og bodde mange steder i Oslo-området og til slutt i Ski og hadde barna: Tone, Anne, Per og Ivar. Olaf giftet seg med Benny Torp (24/1 1909 - 19/5 1988) fra Nedre Varaldhøgda og bodde der, barnløse. Olaf ble neste eier av Åberg.
7. **Lydia Aaberg** (25/6 1904 - 13/6 1993) gift med Ottar Ringlund (29/9 1909 - 13/3 1960) fra Vingnes, Nordre Toten og bodde i Oslo. De hadde barna: A. **Kjell Ottar** født 21/6 1938, gift med Elin Tholander født 27/8 1942 fra Trondheim og bor på Haslum og har barna: Henning og Janicke, B. **Steinar** født 20/1 1944, gift med Berit Rogn født 27/8 1942 fra Vang, Valdres og bor på Bekkestua og har barna: Marius og Sissel.
8. **Martin Åberg** (25/6 1906 - 11/7 1999) gift 27/9 1930 med Astrid Lovise Svartberget (23/3 1905 - 17/9 1986) fra Svartberget og bodde på Haugli, ikke langt unna Åberg. De hadde barna: A. **Finn** (4/12 1930 - 23/5 2004) gift 19/9 1970 med Anne Nyborg født 27/2 1938 fra Oslo og bosatte seg der og hadde adoptivdatteren Hanna Louise. B. **Egil** født 30/11 1933, gift 8/10 1960 med Anny Lyshaug født 5/10 1938 fra Gjerdrum og bor der og har barna: Kjersti og Lena.

9. **Harald Aaberg** (19/10 1908 - 6/5 1975) bodde i Drammen og var ugift.

10. **Karen (Kari) Aaberg** (13/9 1911 - 12/9 1978) fikk datteren **Lillian**, født 16/12 1934, med Leonard Aaserud (27/1 1911 - 17/8 1939) fra Åserud. Lillian ble gift 14/6 1957 med Harald Tomteberget (11/7 1933 - 28/10 1999) fra Tomteberget og bodde først på Kongsvinger og senere på Søndre Tangen og har barna: Torgeir og Hege. Kari giftet seg 5/6 1954 med Gunnar Tangen (25/9 1909 - 11/4 1983) fra Søndre Tangen og bodde der.

Sigvart Aaberg kjøpte eiendommen i 1918, og den ble skilt ut fra gnr. 67, bnr. 17 og fikk nytt bnr. 42. Sigvart kjøpte til en skogteig i 1952 som fikk bnr. 104. Sønnen Olaf overtok plassen og skogen i 1952 og satte opp nytt hus, men han bodde aldri her. Det ble leid ut i mange år. Toller Sverre Hagen med familie bodde her noen år.

I 1988 kjøpte Rolf Aaberg, (sønn til Einar) plassen som fritidseiendom med ca. 2 mål tomt. Tove Åserudsæter Eriksen kjøpte skogen. Huset var i svært dårlig forfatning og ble revet 1997 og Rolf satte opp ei hytte på tomta, som fikk bnr. 185.

Kildebruk i slektsgransking

Av Ivar Hansen

Det er alltid mye interessant og godt redigert lesestoff i medlemsbladet. I de siste årene er det tatt inn på midtsidene konfirmasjonsbilder og skolebilder som er fint å studere – selv for en som ikke er født og oppvokst på Austmarka.

Jeg er født på Sagene i Oslo i mars 1930 – min mor Julie Helene Stenbråten ble født på Stenbråten i 1897 som den siste av 7 barn i sin mor Ingeborg Andersdatter Stenbråtens ekteskap med Hans Hansen Høiby av Høiby-slekt. Han tok senere familienavnet Stenbråten etter å ha kjøpt gården av sin svigerfar Anders Olsen Stenbråten.

4 av mors søsken utvandret til USA i begynnelsen av 1900-tallet, og som så mange andre kom de til Minnesota. Ole Albert og Hans hadde ingen etterkommere der, mens søstrene til min mor – Inga Antonie (Stenbråten) Vangen og Agnes Marie (Stenbråten) Wernberg fikk henholdsvis 6 døtre og 4 sønner. Det er et stort antall etterkommere av dem i USA – de fleste av dem i Minnesota.

Den nesteldste av Inga Antonie Vangens døtre – Hazel – ble gift med en av innvandrerslekt fra England – John Brooks Sr. Dette var i første halvdel av 1900-tallet, og John og Hazel Brooks fikk 4 barn – 3 døtre og 1 sønn. I 1993 fikk jeg et brev fra min kusine Hazel Brooks som ba om min assistanse til å skaffe henne opplysninger om sin slekts opprinnelse i Norge da hennes barn ville lage et «slektstre» som kunne belyse slekten nærmere.

Dette ble min første begynnelse på slektsgransking som i 1994 ble en slektsbok på 300 sider med tekst/kommentarer på norsk og engelsk siden et antall slektsbøker skulle sendes til fettere og kusiner og deres barn. Boken «Slektshistorie Porkka-/Stenbråten» ble sendt til ca. 35 slektninger i USA våren 1994.

Etter mange år med slektsgransking avsluttet jeg dette arbeidet med en slektsbok om min fars slekt fra Askim i Østfold – en fin bok på 480 sider i A4-format i rødt skinnbind med gullskrift. På denne måten har mine etterkommere fått sine dokumentasjoner om slektene på min mors side og min fars side.

Slektsgransking og kildebruk

Rolf Amundsen i Austmarka Historielag har ofte hatt detaljerte og gode beskrivelser av forskjellige Austmarka-sleakter. I siste nummer av medlemsbladet har han gitt en god og detaljert beskrivelse av slekten på Persvangen. Da navnet på dette stedet naturlig nok hadde fått denne betegnelsen etter en som måtte ha hatt navnet Per i en eller annen form, fattet dette min spesielle interesse for denne historien – denne Per var av Stenbråten-slekt.

Så vidt jeg kan se har Rolf Amundsen gjort et godt arbeide med kildegransking. Etter min erfaring er det mange muligheter for å komme på villspor for dem som driver slektsgransking. Det blir innhentet

opplysninger fra kirkebøker, folketellinger og bygdebøker m.v. som i mange tilfeller gir mangelfulle eller direkte gale opplysninger – opplysninger som uheldigvis videreføres av slekts-granskere i sitt arbeide med slektsdokumentasjoner.

I min bok «Slektshistorie Porkka-/Stenbråten» har jeg benyttet bl.a. opplysninger fra Vinger Bygdebok III som i stor utstrekning har omtalt finneslekten på Fagernes som Porkka-slekt. Johan Pedersen Porkka tok slektsnavnet Fagernes etter at han på midten av 1600-tallet overtok gården Fagernes på Austmarka. Johan og hans bror Tomas skulle være et av barna til Peder Pedersen Porkka da de kom fra Bogen i Värmland i Sverige. Etter grundig kildegransking i 1990-årene kunne det med stor sannsynlighet fastslås at de 2 brødrene som kom til Austmarka i 1646 ikke var av Porkka-slekt men var sønner av en annen finne ed navn Per Soikkainen. Johan og Tomas skulle derfor egentlig hatt navnet Johan Persen Soikkainen og Tomas Persen Soikkainen.

Min slektsbok har blitt produsert i ca. 150 eksemplarer hvorav godt over 100 eksemplarer har vært sendt til slektninger og andre i USA, Sverige og Norge. Det eneste jeg kunne gjøre med det, var å lage en forklaring på dette på en to-sidig informasjon på norsk og engelsk beregnet som innstikk i begynnelsen av slektsboken. Denne rettelsen har blitt sendt til mange med beskjed om å sette dette arket inn i slektsboken de tidligere har fått.

Det er et godt eksempel på «svak» kildegransking som medfører at gale opplysninger brukes videre av andre i ettertid. En person som synes å ha medvirket til å spre tvilsomme slektsopplysninger synes å kunne ha vært den kjente «apostelen» Carl Axel Gottlund som misjonerte på sine vandringer i Värmland og på den norske Finnmarken. Det antas at dette kan være en forklaring på slike opplysninger i Vinger Bygdebok III.

Med dette som utgangspunkt vil jeg i det etterfølgende gi eksempler på misvisende og gale opplysninger som kan skape problemer for slektsgranskere. Som beskrevet gjelder dette opplysninger om opprinnelsen til slekten på Fagernes. Vår slekt på Stenbråten er berørt av dette da mine tippoldforeldre Ole Sigfridsen Svartberget og Ingeborg Pedersdatter Masterud har aner tilbake til Johan Persen

Soikkainen – hans sønner Mattis Johansen Varaldskogen og Tomas Johansen Masterud.

Ole Sigfridsen Svartberget og Ingeborg Pedersdatter Masterud slo seg ned på Stenbråten i 1811 og fikk 6 barn – av dem min oldefar Anders Olsen Stenbråten og Peder Olsen Stenbråten. Min oldefar Anders hadde senere Stenbråten, og Peder kom til det som senere er beskrevet som Persvangen.

På side 440 beskrives slekten på Stenbråten. Min tippoldemor er gitt navnet Ingeborg Pedersdatter Monsrud. Etter noe sok fant jeg frem til at dette måtte være Ingeborg Pedersdatter Masterud.

Når det gjelder min mor Julie Helene som 7. barn av mine besteforeldre Hans Hansen Høiby og Ingeborg Andersdatter Stenbraaten, har hun fått fødselsdagen 11/4 1897. Dette synes å ha vært dåpsdagen, og min mor har fått rettet dette til 19/1 1897 som var hennes dato for fødsel.

Når det gjelder Peder Olsen Stenbråten, er han omtalt på 2 forskjellige steder i Vinger Bygdebok III – under Stenbråten side 440 og under Persvangen på side 452. Under omtalen av Persvangen er det gitt en spesiell forklaring på stedsnavnet. *Persvangen* eller *Pedersvangen* var var en plass som fikk navn etter en Per (Peder), som vi ikke vet annet om enn at han jo må ha vært her. Nærmere illustrasjoner i det etterfølgende.

Masterud

- I. Ole Sigfridsen Svarberget 1786—17/2 1854 g. 1811 Ingeborg Pedersdatter Monsrud 1782—21/8 1863
 1. Kari Olsdatter 3/5 1811 g. 1833 Henrik Eriksen Varaldbakken
 2. Ingeborg Olsdatter 1813 g. 1839 Ole Andersen Møilandstorpet 1808
 3. Syver Olsen 10/8 1815 g. 1835 Marte Olsdatter Tomteberget 1810 (Til Hersjøviken)
 4. Peder Olsen 18/4 1818 g. 1845 Maria Jonsdatter Sandsjøberget, Østmark
 4 a. Ole Pedersen 1845 g. 1863 Eli Eriksdatter Røisbakken 8/9 1838
 4 b. Berete Pedersdatter 16/6 1847 d. som barn
 4 c. Johanne Pedersen 15/12 1849—4/9 1852
 4 d. Anders Pedersen 6/4 1851
 4 e. Berete Pedersdatter 4/7 1853
 5. Ole Olsen 27/7 1820 g. 1850 Anne Marie Hansdatter Larbækken 16/12 1822 (Til Stenbråten nedre)
 6. Anders Olsen (neste bruker)
- II. Anders Olsen Stenbraaten (I, 6) 1822—7/4 1879 g. 1847 Ingeborg Andersdatter Østgaarden 1815—14/11 1868
 1. Karen Andersdatter 14/9 1849—14/3 1878
 2. Ole Andersen 1853
 3. Ingeborg Andersdatter (g. . neste bruker)
- III. Hans Hansen Høiby 24/7 1858—29/9 1937 g. 1. 1880 Ingeborg Andersdatter Stenbraaten (II, 3) 1855—11/3 1898, 2. 1899 Karen Olsdatter Olsbraaten 28/5 1862—30/3 1930
 1. Ole Albert Hansen 1/3 1881
 2. Inga Antonie Hansdatter 18/10 1882
 3. Karen Alma Hansdatter 29/3 1885
 4. Agnes Marie Hansdatter 16/2 1887
 5. Hans Hansen 20/7 1891
 6. Pauline Hansdatter 28/9 1894
 7. Julie Helene Hansdatter 11/4 1897 *19.01.1897*

440

8. Oskar Alfons Hansen 13/3 1899 g. 1931 Ellen Marie Magnusson, Bogen 19/3 1906
 9. Julius Hansen 21/10 1900 (neste bruker)
 10. Hilma Karoline Hansdatter 1902 g. 1922 Ole Bernhard Juliussen Varildengen 6/4 1898
 11. Edvard Hansen 11/2 1904

Jul på Austmarka gjennom tidene

Av Åge Sørmoen

Det er svært lite som er nedtegnet om julefeiring på Austmarka tidligere enn år 1900. Vi må regne med at skikkene var omrent de samme her i bygda som rundt i distriket.

Juletreet gjorde sitt inntog på bygdene rundt 1870, men det drøyde lenge før det ble tatt i bruk på Varaldskogen, der Martin Fløtberget ble født i 1888. Han husker det ble vanlig først på 1930-tallet. Men de gikk

julebukk da han var liten, og de hadde masker laget av påtegnede pappplater

Mor var født i Dalbakk, ei lita stue med to rom der det vokste opp i alt 10 unger. De hadde ingen overflod av mat, men julekvelden skulle alle få ete seg mette. Mor husker at storebror Oskar hver gang spiste så mye at han ble dårlig. Julegavene de fikk, var strikket av mor i huset. Det var sokker eller votter, nyttige ting som ble mottatt med glede. Det hendte også at barna trengte andre klesplagg som skjorte, bukse eller kjole. Da var julekvelden godt egnet til å ta det i bruk.

Som barn bodde Inger Lia (f. 1925) i Solberghagen. Julegavene der var som regel nyttige klesplagg. I Samvirkelaget var det stilt ut ei dokke som var noe av det peneste hun hadde sett. Hun hadde nok sagt heime at hun syntes den var veldig fin, men hun kunne ikke drømme om at den kunne bli hennes. Stor var gleden da hun kunne pakke opp den fine dokka julften. Inger husker julehelga med stor glede. Da gikk de julebukk rundt om i stuene, og det var juletrefester flere steder.

I Kiær-bygningen bodde det mange folk, og det var en stor ungeflokk som nå sitter igjen med gode juleminner etter at de er godt voksne. Finn Sandhalla (f. 1931) husker at de levde i enkle kår i Bygningen. Men til jul var det alltid noe ekstra. Det var god mat, det var pyntet etter beste evne, og juletreet var på plass, i allfall der det var unger. Julepresanger var det ikke all verden av – det var mest nyttige ting, klesplagg som var strikket eller heimesydd. Men gleden var stor over å få noe nytt. Grethe Eriksen (f. Berg 1936) glemmer ikke hvor glad hun ble da hun fikk helt nye ski til jul. Hun husker at Gunvald Brunsell gikk julenisje til barna i Bygningen. Det ble satt ut graut i stallen der som nissen skulle ha. Dagen etter fant de en lapp i stallen med Takk for grauten, fra nissen, forteller Grethe.

Ingers dukke ser like fin ut i dag etter 85 år.

Foto Tove Embre

Godt sagt

I mangel av gode historier fra Austmarka må vi ty til det forsmadelige alternativet å sakse värmelandshistorier fra bladet Finnbygden på 1960-tallet:

Helge i Feskevik berättar om den frejdade västvärmelenningen Törpe-Nisch: Mot slutet av första världskriget stängdes systembolaget i Arvika, efter ett energiskt förarbete i stadsfullmäktige av nykterhetsgruppen, i vilken en känd sadelmakare figurerade.

En gråkall vinterdag steg Törpe-Nisch på tåget i Åmotfors, och i Arvika steg sadelmakaren på och bänkade sig i samma kupé som Törpe-Nisch. Efter hälsningsceremonien utspann sig följande samtal:

- Vart skall du resa? frågade sadelmakaren.
- Jä ska färe te Kallsta å kjöpe en sele, svarade Törpe-Nisch.
- Ska du färe se langt för dä?
- Jo, jä köper selen där jä köper starkvarene, förklarade Nisch.
- Men har du inte hört att brännvine verker på samme sätt söm när en pesser i böxera en vinterdag, dä varmer först å kyler senne, sade sadelmakaren.

När de stiger av tåget i Karlstad sade Törpe-Nisch:

- Nu går jag i källarn å får en töddy, du kan pesse i böxane!

Emil i Kullerbo hade tagit tjänst som drängpojke i grannsocknen. Det gick några månader, men då kom Emil hem med sitt lilla knyte. På föräldrarnas frågor varför han lämnat tjänsten, lämnade han följande förklaring:

- Där kunde ingen vara. Först dödde e ko och den åt ve opp, sen dödde e so och den åt ve också opp. I går dog gamle farmor å då vågade ja inte stanna längre.

Klarälvdalingen Samuel var ingen motståndare till brända och destillerade drycker. En dag möttes han och prästen på bygatan.

- Förra gången vi träffades, min goda Samuel, gjorde ni mej mycket glad genom att vara nykter. Men nu är ni ju berusad igjen.
- Jaa, goa pastorn, i dag ä det min tur te' var gla'.

Austmarka-nytt

- for 50 år siden

Vinteren for 50 år siden skulle bli mild og kortvarig, ifølge et par austmarkinger som Glåmdalens korrespondent Andreas Aafloen hadde snakket med i november 1965. Den ene hadde sett på ryggfinnene til åboren og kunne melde om kun to måneders vinter. Den andre hadde tydet stjernetåka i Melkeveien dithen at det ble en snøfattig vinter.

(I virkeligheten ble vinteren 1965/66 ekstra lang og snørik. Snøen ble enkelte steder liggende til først i juni. Red. anm.)

- for 75 år siden

Indlandsporten hadde 28/11 1940 bilde av fire søsken i familien Åserudseter som giftet seg i Austmarka kirke på samme dag.

De fire parene var Karen Åserudseter og Sigvert Syversen, Olaug Gjeterud og Herman Åserudseter, Martha Gustavsen og Gunnar Halvorsen Åserudseter og Klara Åserudseter og Ernst Stolpe. Sokneprest Hexeberg står midt i flokken av brudepar.

- og for 100 år siden

Amtsdyrlege Blystad hadde søkt om tillatelse til å kjøre bil på en del veier i Vinger som ikke var åpne for alminnelig bilkjøring. Ordfører Th. Løvenskiold foreslo at tillatelse ble gitt på betingelse at det blir kjørt forsiktig og bare i dagslys.

Søknaden ble enstemmig bifalt, men tilføyelsen om at han måtte kjøre bare i dagslys ble forkastet mot to stemmer.

Hedemarkens Amtstidende 13/12 1915.

Henrik Flötberget var nær ved å drukne midt ute i Møkeren sist fredag. Han gikk gjennom isen, men klarte til slutt å dra seg opp på isen ved hjelp av en solid tollekniv og ble funnet av noen tømmerhoggere, frossen og forkommen, men i live.

Indlandsporten, 1/12 1915.

Adresseforandring

Hvis du har flyttet eller skal flytte, vil vi gjerne ha beskjed om det, slik at du kan få bladet til riktig adresse.

Utgiver: Austmarka Historielag

Organisasjonsnummer: 971 291 443

E-post: post@austmarkahistorielag.no

Hjemmeside: www.austmarkahistorielag.no

Medlemskap koster 150 kr/år

**Betales til: Austmarka Historielag,
postboks 38, 2224 Austmarka. Gironr. 1840.16.29625**

Redaksjon

Åge Sørmoen (ansv. red.), tel. 917 02 455, e-post asormoen@online.no

Vidar Pedersen, tel. 924 50 292, e-post vip@online.no

Stoff til neste nummer må leveres innen 15. februar

Trykt hos Glåmdal Trykkeri, Kongsvinger

Oppslag: 850